

UTISGAD

International Journal of Commerce, Industry and Entrepreneurship Studies

ISSN: 2791-6987

Article ID: UTISGAD-2023-3-1-1306 pp. 51-65

Article Type: Research Article

Received: 13.06.2023

Accepted: 23.07.2023

Copyright: CC BY-NC 4.0 | Checked by: iThenticate

Open-Access Policy: BOAI has been applied.

www.utisgad.org | www.sitso.org.tr | Article Link

ORTAOKUL SOSYAL BİLGİLER VE T.C İNKILAP TARİHİ VE ATATÜRKÇÜLÜK DERSİNİN LGS (LİSELERE GEÇİŞ SİSTEMİ)'DE ETKİSİNİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNE GÖRE İNCELENMESİ

Sevil GÜVEN¹ & Hakan AKDAĞ²

ÖZET

Bireyin toplumsallaşmasını sağlayan sosyal bilgiler, hayatın kendisini konu alarak bireyin geçmiş, günümüz ve gelecekle bağ kurmasına yardımcı olmaktadır. Bu araştırmanın amacı Türkiye’de Ortaokul Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin 2017/2018 eğitim öğretim yılından itibaren uygulanmaya başlanan Liselere Geçiş Sistemi (LGS) ve sınavdaki İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi sorularına ilişkin görüş ve düşüncelerini belirlemeye yöneliktir. Katılımcılara, 2018 yılında yapılan son değişiklikte sınav süreci ve bu değişikliğin uygulanma şekilleri konusundaki eksiklikleri ve olumlu tarafları belirtilmiştir. Öğrencilerin sınavlara kendi okullarında katılmasının sınavın olumlu bir tarafı olduğu, okullarda kullanılan ölçme araçları ile merkezi sınavlardaki ölçme araçlarının birbirinden farklı olmasının öğrencilerde okul başarısı ve LGS başarısı arasında farklılıklara yol açabildiği, merkezi sınavlardaki ünite dağılımının dengesizliği, Sosyal Bilgiler haftalık ders saatlerinin azlığı, yapılan sistem değişikliklerinin sonuçları ve bu sonuçların öğrenci ve veliler üzerinde oluşturduğu olumsuz duygulara değinilmiştir. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerine uygun olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu tercih edilmiştir. 8 sosyal bilgiler öğretmeni ile yapılan yüzyüze görüşme verileri ilgili alan yazın verileri dikkate alınarak içerik analizi yapılmıştır. Bu analizlerin sonucunda; ülkemizdeki sınav geçiş sistemlerinin olumlu ve olumsuz yanlarına, daha iyi bir sisteme yönelik Milli Eğitim Bakanlığı’nın yeni bir çözüm bulması gerektiği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: LGS Sınavı, İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi, Sosyal Bilgiler

Jel Kodları: I26, I23, B15

1 Mersin Üniv. Eğitim Bilimleri Enstitüsü Sosyal Bilgiler Eğitimi Yüksek Lisans Öğrencisi ORCID: 0009-0003-5417-2430

2 Prof. Dr. Hakan AKDAĞ, Mersin Üniv. Eğitim Bilimleri Enstitüsü ORCID: 0000-0002-7892-7733

INVESTIGATION OF THE EFFECT OF SECONDARY SCHOOL SOCIAL STUDIES AND T.R REVOLUTIONARY HISTORY AND ATATURKISH COURSE ON LGS (HIGH SCHOOL TRANSITION SYSTEM) ACCORDING TO TEACHERS' OPINIONS

ABSTRACT

Social Studies, which provides the socialization of the individual, is to enable the individual to connect with the past and present by taking the life itself as the subject. Social Studies and T.C. The importance of the History of Revolution and Kemalism course is an undeniable fact. The aim of this research is to determine the opinions and thoughts of secondary school Social Studies teachers about the Transition System to High Schools (LGS), which has been implemented since the 2017/2018 academic year, and the questions of the History of Revolution and Kemalism in the exam. In this study, the shortcomings and positive aspects of the participants in the last change made in 2018 regarding the examination process and the way this change was implemented were stated. It is a positive aspect of the exam that students take the exams in their own schools; The fact that the disintegration and regression periods of the Ottoman Empire, which is the 7th grade achievement, are not explained in sufficient detail, that there is no connection between the developments before the 1st World War in the 8th grade, the fact that the measurement tools used in schools and the measurement tools in the central exams are different from each other cause differences between school success and LGS success in students. The imbalance of the unit distribution in the central exams, the scarcity of weekly lesson hours in Social Studies, the results of the system changes and the negative feelings these results have on students and parents are mentioned. Semi-structured interview form, one of the qualitative research methods, was used in the research. The data of face-to-face interviews with 8 social studies teachers were subjected to content analysis, taking into account the data of the relevant literature. As a result of the analyzes made; It has been concluded that the Ministry of National Education should find a new solution for a better system for the positive and negative aspects of the exam pass systems in our country.

Keywords: LGS Exam, History of Revolution and Kemalism Course, Social Studies

Jel Codes: I26, I23, B15

1. GİRİŞ

Eğitim, bireyin doğumundan ölümüne kadar süren ve ona çeşitli bilgi, beceri, tutum ve değerler kazandırmayı amaçlayan bir süreçtir. Farklı felsefi ve psikolojik yaklaşımlara göre eğitimin tanımı da değişebilmektedir. İdealistlere göre eğitim, Tanrı'ya ulaşma sürecinde gerçekleşen etkinlikleri içerirken, realistler bireyi toplumun temel değerlerine göre yetiştirme süreci olarak tanımlamaktadır. Marksistler ise eğitimi, çelişkileri en aza indirerek üretim sürecine katkıda bulunma süreci olarak görürler. Pragmatistler ise eğitimi, kişide istenilen davranış değişikliğini yaşantılar aracılığıyla yaratma süreci olarak ele alırken, Varoluşçular eğitimi bireyi sınır durumuna getirme süreci olarak tanımlamışlardır (Sönmez, 2009).

İnsanlık tarihi boyunca insan kendini ve doğayı tanımaya çalışmıştır. kafasında oluşan soruların yanıtlarını aramış ve bulduğu yanıtları hayatına uygulamaya çalışmıştır. Günümüzde ise bilgi ve bilgiye erişim değişiklik göstermiştir. Yani bilginin nasıl elde edildiği önemli hale gelmiştir. İnsan da var olan bilgileri ancak eğitim sayesinde öğrenebilir (Akdağ, 2014). Günümüzde eğitimin temel işlevi; bireylerin hayata karşı iyi bir şekilde adapte olmalarını ve karşılaştıkları problemlere çözüm yolları bulmalarını sağlamaktır. Bundandır ki eğitim öğretim işlerinin yürütülmesinden sorumlu olanlar, bir plan programa dâhilinde, okulun ihtiyaç duyduğu tüm fizikî koşulları sağlamış olmaları gerekmektedir. Eğitim sorunun en başında kaliteli eğitimin olmaması gelir ve bu sorun ortadan kaldırılmadığı müddetçe ilerlemiş bir toplum olamaz (Ataünal, 2003).

Erden ve Fidan (1994)'a göre; topluma ait kültürel mirası gelecek kuşaklara aktarmak, toplumun birer parçası olarak bireyin üzerine düşen görev ve sorumlulukları yerine getirebilmesi ve gerçek yaşamla bağ kurdurması eğitimin temel işlevidir.

Sosyal bilimlerin doğuşunda toplumsal ve tarihsel olayların belirleyici bir rol oynadığı gibi benzer şekilde, sosyal bilgiler adı verilen disiplinin ortaya çıkışında da karmaşıklaşan toplumsal yapıların ihtiyaçları büyük bir rol oynamıştır. Bu ihtiyaçlar, sosyal bilgilerin gelişimine yol açmış ve toplumsal dinamiklere daha iyi bir anlayış sağlama amacıyla bu alanda çalışmaların yapılmasını gerektirmiştir (Günay, 2010).

Sosyal bilgilerin kapsamı oldukça geniş ve çok yönlüdür, bu da onun tanımını belirlemeyi daha karmaşık hale getirir. Bu disiplin, farklı bilim dallarının kesişim noktasında yer alır ve insanların toplumsal ilişkilerini, etkileşimlerini, kültürel yapısını ve toplumsal düzeni anlamaya çalışır. Sosyal bilgilerde sosyoloji, psikoloji, ekonomi, siyaset bilimi, antropoloji gibi disiplinlerin birleşimi söz konusudur. Bu nedenle, sosyal bilgileri tam anlamıyla tanımlamak, çok yönlü bir yaklaşım gerektiren ve disiplinler arası bir bakış açısıyla ele alınması gereken bir süreci içerir (Doğanay, 2002).

Sosyal bilgiler, aynı anda hem sosyal becerileri ve değerleri hem de içerikleri (tarih, coğrafya, vatandaşlık bilgisi vb.) öğretmeyi amaçlar. Bu sebeple, sosyal bilgiler öğretimiyle

ilgili ders kitaplarında genellikle değer eğitimi, karakter eğitimi, işbirliği becerileri gibi bölümlere yer verilir. Bu bölümler, öğrencilerin sosyal bilgiler dersi aracılığıyla sadece bilgi kazanmakla kalmayıp aynı zamanda sosyal etkileşim becerilerini geliştirmelerine, değerlerini anlamalarına ve olumlu karakter özelliklerini edinmelerine yardımcı olmayı hedefler (Bacanlı, 2005).

Sosyal bilgiler, bireyin toplumsal kimliğini kazanmasını sağlamak amacıyla sosyal bilimlerin alt dalları kapsamında, bireyin yaşadığı fiziki ve sosyal çevre ile geçmiş, bugün ve gelecek arasında bağ kurabilmesini sağlayan bir derstir (Tahiroğlu,2006). Eğitimin önemli kademelerinden biri olan ilköğretim dönemi bireyin birçok temel bilgi becerileri kazandığı dönemdir. Akdağ'a (2014:2) göre; çocukların gelecek yaşamlarının büyük bir bölümünü ilkokul döneminde edindiği deneyimler oluşturur.

Artık her şey çok daha hızlı ve yoğun bir şekilde değişiyor ve gelişiyor. Birey ve toplum bu süreçleri takip etmeli ve onlara uygun becerilerini geliştirmeli (Güven, 2004). 21.yy dünyasında kendini gerçekleştirebilen, bilgiye ulaşan, bilgiyi sorgulayan, araştıran, problem çözme yeteneğine sahip, üretken ve iletişim yetenekleri gelişmiş bireylere ihtiyaç vardır. İyi ve nitelikli bir eğitimin olmazsa olmazı globalleşen dünyanın gerektirdiği ve ihtiyaç duyduğu şartları sağlayabilmekten geçer (Gündoğdu ve diğ., 2010).

Eğitim bir sistemdir ve sistemin işleyebilmesi için “dönüt” çok önemlidir. Çünkü dönüt sayesinde sistem kendini geliştirebilir (Erden, 1998). Eğitim kendi içinde bazı öğelerden oluşur. Bunlar; girdi, süreç, çıktı ve kontroldür. Bunlar içerisinde en önemlisi olarak görülen kontrol ögesi eğitim sisteminin sağlam ve yürütülebilir olmasına katkı sağlaması açısından oldukça elzemdir ve süreç sonundaki sonuçların değerlendirilmesini sağlamaktadır (Turgut ve Baykul, 2015). Bugünkü eğitim sisteminde iki çeşit değerlendirme mevcuttur. Birincisi okullarda öğretmenlerin yaptıkları sınavlar, diğeri ise merkezi sınavlardır (Büyüköztürk, 2016). Gelecekte bireylerin hedeflerine ulaşabilmesi, istediği iyi bir mesleği yapabilmesinin tek yolu nitelikli bir ortaöğretim kurumuna yerleşebilmesiyle mümkündür (Ocak ve diğ., 2010).

Eğitim-öğretim programlarında yapılan değişikliklerden dolayı Türkiye’de ilköğretimden ortaöğretime geçişte yıllar bazında birtakım değişiklikler gerçekleşmiştir. Yıllar içinde Liselere Geçiş Sınavı (LGS), Ortaöğretim Kurumları Seçme ve Yerleştirme Sınavı (OKS), Seviye Belirleme Sınavı (SBS), Temel Eğitimden Ortaöğretime Geçiş Ortak Sınavı (TEOG) gibi çeşitli şekillerde isimlendirilen sınavlar ilköğretimden ortaöğretime geçişte gerçekleştirilmiştir (Ormancı, Çepni ve Ülger, 2018).

Türkiye’de geçen eğitim öğretim döneminde okul öncesi eğitim, ilköğretim ve ortaöğretim düzeyinde 19 milyon 155 bin 571 öğrenci örgün eğitim almıştır (MEB, 2022). Öğrenci sayısının yoğun olduğu bir ülkede, öğrencilerin yükseköğrenim kurumlarına geçişlerinde eleme yapıcı sınavlara katılmaları gereklidir. Erol’un (2016) çalışmasına göre, 1997 yılından itibaren ortaöğretime geçiş, 8. sınıf öğrencilerini hedefleyen Ortaöğretim Kurumları Sınavı (OKSYS) sonuçlarına dayanılarak gerçekleştirilmiştir. Ortaöğretime

geçiş sisteminde, öğretim becerilerindeki gelişmelere paralel olarak 2004 yılından itibaren bazı değişiklikler yapılmıştır. Yapı, içerik, süre ve yerleştirme puanı hesaplama yöntemleri açısından farklılıklar getirilmiş ve 2008 yılında OKSYS kaldırılmıştır. Bunun yerine Milli Eğitim Bakanlığı tarafından merkezi olarak Seviye Belirleme Sınavları (SBS) adı altında Ortaöğretim Kurumlarına Geçiş Sistemi (OGS) uygulanmaya başlanmıştır (MEB, 2012).

2013 yılında alınan bir kararla, öğrencilerin küçük yaşta her sınıf düzeyinde ve her yıl yapılan sınavlarla psikolojilerinin olumsuz etkilendiği eleştirileri nedeniyle Seviye Belirleme Sınavları (SBS) kaldırılmıştır. Bu yerine Temel Eğitimden Ortaöğretime Geçiş (TEOG) Sınavları getirilmiştir (Atılgan, 2017). TEOG, Türkçe, Matematik, Fen ve Teknoloji, İnkılap Tarihi, Din Kültürü ve Yabancı Dil derslerinden altı dersin her dönem yapılan sınavlarından birinin merkezi ve çoktan seçmeli olarak uygulanması şeklinde gerçekleştirilmiştir (Elçi ve diğerleri, 2016). Ancak, bütün öğrencilerin her dönemde bir kez sınava girmeleri gerekliliği, psikolojik sorunlara neden olmuştur. Ayrıca, sınavın içeriğe dayalı bir başarı testi olması sebebiyle birçok öğrencinin birinci sınavda başarılı olması ve TEOG'un seçim amaçlı kullanılması, bazı kesimler tarafından eleştirilmiştir. Bu nedenle, 2017 yılında TEOG kaldırılmış ve yerine liselerin yüzde doksanı için adres bazlı, yüzde onu için ise merkezi sınavla yerleştirme yapılacağı açıklanmıştır (Atılgan, 2017). 2018 yılından bu yana ise LGS (Liselere Geçiş Sistemi) merkezi sınavı 8. sınıf öğretim programları temele alınarak hazırlanmakta ve uygulanmaktadır. Merkezi Sınav, Liselere Geçiş Sistemi'nde kullanılan bir değerlendirme aracıdır. Bu sınav, Fen Liseleri, Sosyal Bilimler Liseleri, Anadolu İmam Hatip Liseleri ve özel programları veya projeleri uygulayan ortaöğretim kurumlarına öğrenci seçmek amacıyla kullanılır. Sözel bölümde Türkçe, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük, Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi ve Yabancı Dil alt testlerinde öğrencilere toplamda 50 soru sorulmaktadır. Bu alt testler için 75 dakika cevaplama süresi verilmektedir. Sayısal bölümde ise Matematik ve Fen Bilimleri alt testlerinde toplamda 40 soru bulunmaktadır. Öğrenciler, bu soruları yanıtlamak için toplamda 60 dakika süreye sahiptir (MEB, 2018).

Bugünlerde, Sosyal Bilgiler dersi ilkokul 4. sınıfta başlayarak ortaokul 5., 6. ve 7. sınıflarda devam etmektedir. T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi ise ortaokul 8. sınıf düzeyinde okutulmaktadır. Sosyal Bilgiler dersi her iki eğitim kademesinde de haftada üç ders saati olarak yer almaktadır, ancak T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi sadece ortaokul düzeyinde haftada 2 ders saatine sahiptir (TTKB, 2018). Mevcut programlar, felsefi açıdan bireyi merkeze alan ve karar verme ile problem çözme becerilerinin geliştirilmesini hedefleyen bir niteliğe sahip olmasına rağmen, birçok içeriğiyle söz konusu becerilerin geliştirilmesine imkan vermemiş ve ilköğretim okullarında ezberci bir sosyal bilgiler öğretimi uygulamasının gelenekselleşmesine neden olmuştur (Otluoğlu ve Öztürk, 2002).

2. LİTERATÜR TARAMASI

Sosyal bilgiler ve 8.sınıf İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük derslerinin LGS'ye etkileri konusu üzerine yapılan literatür taramasında şu sonuçlara ulaşılmıştır:

Toplumun kültürel mirasını gelecek nesillere aktarmanın, bireylere toplum değerlerini ve toplumda üstlenebilecekleri rolleri öğretmenin, ayrıca akılcı düşünme yeteneğini kazandırmanın ve akılcı düşünme yöntemlerini göstererek bireylerin yapay olmayan ve topluma ilişkin çevreyi bilimsel kurallar doğrultusunda yorumlamalarını sağlamanın, eğitimin temel görevleri arasında yer aldığı ifade edilebilir (Erden & Fidan, 1994). Sosyal Bilgiler dersi, bireyin toplumsal varlığını kazanmasına katkı sağlamayı hedefleyen bir derstir. Bu derste sosyal bilimlerin alt dallarının yanı sıra vatandaşlık bilgisi konuları da işlenmektedir. Sosyal Bilgiler dersi, insanın sosyal ve fiziksel çevre ile birbirini etkilemesinin geçmiş, bugün ve gelecek ilişkisi içerisinde incelendiği bir perspektifle öğretilmektedir. Bu ders, topyekun öğretim anlayışı temel alınarak oluşturulmuştur (Tahiroğlu, 2006).

Sosyal Bilgiler ve T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersleri Türk Milli Eğitim Sistemi'nde Ortaokul düzeyinde uzun zamandır bulunmaktadır (Öntaş, Çoban, & Yıldırım, 2020). Yılmaz (2010)'a göre; etkin ve verimli bir sosyal bir bilgiler öğretimi ancak bu alandaki problemlerin, eksikliklerin belirlenerek bu konuda luzûmlu çalışmaların yapılması gereklidir. Sosyal Bilgiler dersi ilkokul 4. sınıftan itibaren ortaokul 5., 6. ve 7. sınıflara kadar devam eder. Ortaokul 8. sınıfta ise T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersi verilir. Sosyal Bilgiler dersi hem ilkokulda hem de ortaokulda haftalık üç saat olarak işlenir. Fakat T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersi sadece ortaokulda haftada iki saat olarak okutulur (TTKB, 2018).

Türkiye'de son eğitim öğretim yılında okul öncesi eğitim, ilköğretim ve ortaöğretim seviyesinde 19 milyon 155 bin 571 öğrenci örgün eğitim görmüştür (MEB, 2022). Öğrenci sayısının çok fazla olduğu bir ülkede, öğrencilerin bir üst öğrenim kurumuna geçişlerinde kesinlikle seçici sınavlara girmeleri gerekmektedir (Erol, 2016). Bu amaçla, Türkiye'de ortaöğretim kurumlarına öğrenci alımı için farklı dönemlerde çeşitli merkezi sınavlar uygulanmıştır. Önceden Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından ülke genelinde çeşitli sınavlar düzenlenmiştir. Bu sınavların isimleri Kurumlar Sınavı, Liselere Geçiş Sınavı (LGS), Ortaöğretim Kurumlarına Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sınavı (OKSYS) ve Seviye Belirleme Sınavı (SBS) şeklinde olmuştur. Bu sınavlar, öğrencilerin ortaöğretim kurumlarına girişlerini ve yerleştirmelerini belirlemek amacıyla gerçekleştirilmiştir (Kaşıkçı ve diğerleri, 2015).

1997 yılından itibaren ortaöğretime geçiş, 8. sınıf öğrencilerinin katıldığı liselere giriş sınavı olan Ortaöğretim Kurumları Sınavı (OKSYS) sonuçlarına göre gerçekleştirilmiştir. Ancak zaman içinde öğretim yetkinliklerindeki gelişmelere paralel olarak 2004 yılından itibaren yapı, içerik, süre ve yerleştirme puanı hesaplaması gibi birçok değişiklik yapılmış ve 2008 yılında OKSYS kaldırılmıştır. Bunun yerine Milli Eğitim Bakanlığı tarafından

Ortaöğretim Kurumlarına Geçiş Sistemi (OGS) kapsamında Seviye Belirleme Sınavları (SBS) merkezi olarak uygulanmaya başlanmıştır (MEB, 2012). Eleştiriler üzerine, 2013 yılında öğrencilerin her sınıf düzeyinde ve her yıl yapılan sınavlarla olumsuz psikolojik etkilenmeleri nedeniyle Seviye Belirleme Sınavları (SBS) sonlandırıldı ve yerine Temel Eğitimden Ortaöğretime Geçiş (TEOG) Sınavları getirildi (Atılğan, 2017). TEOG, Türkçe, Matematik, Fen ve Teknoloji, İnkılap Tarihi, Din Kültürü ve Yabancı Dil derslerinden her dönem yapılan altı sınavdan birinin merkezi ve çoktan seçmeli olarak uygulandığı bir sistemdir (Elçi ve diğerleri, 2016).

Sekizinci sınıf öğrencilerinin her dönem bir sınav yarışına katılmalarının yarattığı psikolojik sorunlar, sınavın içeriğe bağlı bir başarı testi olması nedeniyle çok sayıda birinci öğrencinin olması ve TEOG'un seçme amaçlı kullanılması bazı kesimlerce eleştirilmiştir. Bu nedenlerle 2017 yılında TEOG iptal edilmiş, yerine liselerin yüzde doksanına adres esaslı, yüzde onuna ise merkezi sınavla yerleştirme yapılacağı duyurulmuştur (Atılğan, 2017). 2018 yılından bu yana ise LGS(Liselere Geçiş Sistemi) merkezi sınavı 8. sınıf öğretim programları temele alınarak hazırlanmakta ve uygulanmaktadır. Merkezi Sınav, Liselere Geçiş Sistemi kapsamında Fen Liseleri, Sosyal Bilimler Liseleri, Anadolu İmam Hatip Liseleri ve Özel Program ve Proje Uygulayan Ortaöğretim Kurumlarına öğrenci yerleştirmek için yapılan bir sınavdır. Sınavda öğrencilere sözel bölümde Türkçe, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük, Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi ve Yabancı Dil derslerinden toplam 50 soru yöneltilmekte ve 75 dakika süre ayrılmaktadır. Sayısal bölümde ise Matematik ve Fen Bilimleri derslerinden toplam 40 soru çıkmakta ve öğrencilere bu soruları cevaplamak için toplam 60 dakika süre verilmektedir (MEB, 2018). Öğrencilerin okul başarılarını belirleyen eğitim sisteminde kademeler arası geçişin ve merkezi sınavların yanında başka parametreler de bulunmaktadır (Senemoğlu, 2005).

Ortaöğretime geçiş sürecinde, genel olarak eğitim sisteminde ve özellikle ilköğretimde adaletsizlikler bulunmaktadır. Eğitim kalitesindeki eksiklikler, her yıl milyonlarca aileyi ve öğrenciyi çaresizlik içinde üzmektedir. Eğitim fırsatlarından yoksun kalmak, makul bir yaşam standardı sağlamaktan uzak olmak, öğrenciler ve aileler için yaşam kalitesiyle ilgili bir gerçekliktir. İlköğretim ve ortaöğretimdeki eşitsizlikler, aileleri daha başarılı öğrencilerin bulunduğu okullara yönlendirmek zorunda bırakmaktadır. Böylece okullar "akıllı çocukların gittiği okullar" ve "diğer okullar" olarak ayrılmaktadır. Bu durumda her ebeveyn çocuğunun "akıllı çocuklar" arasında okuması gerektiğini düşünmekte ve bunun için gereken her şeyi yapmaktadır (TED, 2008). Mevcut programlar, felsefi olarak bireyi merkeze alan ve karar verme ile problem çözme becerilerini geliştirmeyi hedefleyen bir niteliğe sahip olmasına rağmen, birçok içerikleriyle bu becerilerin geliştirilmesine olanak tanımamıştır. Aksine, ilköğretim okullarında ezberci bir sosyal bilgiler öğretimi uygulamasının yerleşmesine neden olmuştur (Otluoğlu ve Öztürk, 2002).

Araştırma sonuçlarına göre, sosyal bilgiler öğretmenleri yeni ortaöğretim sistemi ve bunun önemli bir bileşeni olan Liselere Geçiş Sistemi (LGS) sınavı hakkında bazı olumlu ve olumsuz düşüncelere sahiptirler.

Ders kitabı içeriğinin az olmasından dolayı problemlerin olduğu ve bu durumun yardımcı kaynaklarla karşılanmaya çalışıldığı, bu yardımcı kaynaklardan da ders kitabı seçilebileceği veyahut buradan hareketle yeni kitaplar bastırılabilceği ayrıca ders kitabı farklılığına gidilirse öğrencilerin derse iştiraklerinin daha iyi olabileceği kanaatine varılmıştır. Alanyazına bakıldığında, sosyal bilgiler öğretiminde yaşanan problemlerin diğer derslerde yaşanan sorunlara benzediğini ve çoğunlukla öğrenci, yönetim, öğretim programı, ders-çalışma kitabı, veli ve öğretmen kaynaklı sorunlar şeklinde sınıflandırıldığını göstermektedir (Gönenç & Açıkalin, 2016).

Araştırma bulgularına göre, öğrencilerden kaynaklı olarak başarılı bir öğretimi engelleyen sorunlar arasında şunlar yer almaktadır: Öğrencilerin amaçsız olması, düşük motivasyona sahip olmaları, derse karşı ilgisiz ve isteksiz olmalarının yanında eğitimi bir rekabet haline getirme ve sosyal bilgiler dersini sadece ezberlemekten ibaret bir ders olarak algılama gibi sorunlar da gözlemlenmektedir (Kuş ve Çelikkaya, 2010).

3. METODOLOJİ

3.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı ortaokul Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin 2017/2018 eğitim öğretim yılından itibaren uygulanmaya başlanan Liselere Geçiş Sistemi(LGS) ve sınavdaki İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi sorularına ilişkin görüş ve düşüncelerini belirlemektir. Öğretim sürecinde yaşadıkları ve tecrübe ettikleri ile bu amaç için önemli bir yere sahip olan öğretmenlerin görüşleri önemsenmiştir. Çalışmada katılımcıların 2018 yılında yapılan son değişiklikle sınav süreci ve bu değişikliğin uygulanma şekilleri konusundaki eksiklikleri ve olumlu tarafları belirtilmiştir. Ayrıca ülkemizde ortaöğretim kurumlarının niteliklerinin sınıflandırılmasında ve hedef kitlenin yönlendirilmesi bağlamında etkili olan liselere geçiş sınavının (LGS) sosyal bilgiler dersi kapsamında değerlendirilmesinin gerekliliği ve önemi vurgulanmak istenmektedir.

3.2. Problem Cümlesi

“Ortaokul sosyal bilgiler öğretmenlerinin Liselere Geçiş Sistemi (LGS) hakkındaki görüşleri nelerdir?” araştırmanın problem cümlesini oluşturmaktadır.

3.3. Alt Problemler

Bu çalışmada sosyal bilgiler 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıf T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersleri) etkisini belirlemeye yönelik olarak öğretmen görüşlerine göre incelenmesi amacıyla şu sorulara yanıt aranmıştır:

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin;

1. Liselere Geçiş Sınavı (LGS) hakkında genel olarak görüşleriniz nelerdir? (İçerik, kapsam, etki, sonuç, vb. her konuda görüşleriniz)

2. Görev yaptığınız ortaokul koşullarının liselere geçiş sınavına etkisi hakkında lütfen görüşlerinizi yazınız. (okulun bulunduğu yer, veli, öğrenci durumu, okulun fiziki olanakları vb. her konuda)

3. Sosyal bilgiler derslerinin (sosyal bilgiler 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıf T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersleri) liselere geçiş sınavına etkisi/ilişkisi hakkında lütfen görüşlerinizi yazınız. (Ders içerikleri, etkinlikler, ders süresi, LGS'deki soru sayısı, katsayı oranı vb. her konuda)

4. Sosyal bilgiler derslerinin (sosyal bilgiler 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıf T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersleri) liselere geçiş sınavına olumlu/olumsuz ya da avantaj/dezavantaj durumları hakkındaki görüşlerinizi lütfen yazınız. (içerik, aile/öğrenci/okul yönetimi vb. yaklaşımı hakkındaki görüşleriniz)

5. Sosyal bilgiler derslerinin (sosyal bilgiler 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıf T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersleri) liselere geçiş sınavı hakkında belirteceğiniz diğer öneriler/görüşler vb. her türlü görüşlerinizi lütfen yazınız.

3.4. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu Mersin ili ilçelerinde, resmî okullarda görevli 16 sosyal bilgiler öğretmeninden oluşmaktadır. Araştırmada kullanılan açık-uçlu soru formu, nitel araştırma yöntemlerinde kullanılan kolay ulaşılabilirlik örnekleme yöntemi ile araştırmacılar tarafından hazırlanan Sosyal Bilgiler Derslerinin Liselere Geçiş Sistemi'ne (LGS) Etkisi Açık-Uçlu Soru Formu" çalışma grubuna uygulanmıştır. Elde edilen veriler içerik analizine tabi tutularak, yorumlanmıştır.

4. YÖNTEM ve BULGULAR

Bu araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan açık-uçlu soru formu ile yapılmıştır. Nitel araştırma, sosyal bilimlerde genellikle derinlemesine anlayış ve yorumlama sağlamak amacıyla kullanılan bir araştırma türüdür. Araştırma grubu, Mersin ili ilçelerinde görev yapan 16 sosyal bilgiler öğretmeninden oluşmaktadır. Bu öğretmenler, resmi okullarda görev yapmaktadır. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinde kullanılan kolay ulaşılabilirlik örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Bu yöntemle, araştırmacılar tarafından seçilen öğretmenler çalışma grubuna dahil edilmiştir.

Araştırmada, veri toplama süreci için "Sosyal Bilgiler Derslerinin Liselere Geçiş Sistemi'ne (LGS) Etkisi Açık-Uçlu Soru Formu" kullanılmıştır. Bu soru formu, araştırmacılar tarafından hazırlanmış ve katılımcı öğretmenlere uygulanmıştır. Açık-uçlu soru formu, katılımcıların kendi görüşlerini detaylı bir şekilde ifade etmelerine olanak sağlar. Veri toplama süreci, belirlenen çalışma grubundaki öğretmenlerle bireysel görüşmeler şeklinde gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler, önceden belirlenen gün ve saatlerde katılımcıların rahat ve uygun bir ortamda yapılmasına özen gösterilerek

gerçekleştirilmiştir. Katılımcılardan gelen cevaplar, ses kaydı veya notlar alınarak kaydedilmiştir. Elde edilen veriler, içerik analizi yöntemi kullanılarak incelenmiştir. İçerik analizi, nitel verileri sistematik bir şekilde düzenleyerek, ortak temalar ve desenler belirlemek için kullanılan bir analiz yöntemidir. Katılımcıların verdiği cevaplar incelenerek, ortak görüşler ve farklı perspektifler belirlenmiştir. Araştırma sürecinde, katılımcıların gizliliğine ve mahremiyetine önem verilmiştir. Katılımcıların kimlikleri gizli tutulmuş ve sadece araştırma bağlamında kullanılmıştır. Ayrıca, çalışma süreci boyunca etik kurallara uygun davranılmış ve araştırmada herhangi bir zarar veya rahatsızlık meydana gelmesi önlenmiştir.

Araştırmanın ilk alt problemi olan; “Liselere Geçiş Sınavı (LGS) hakkında genel olarak görüşleriniz nelerdir? (İçerik, kapsam, etki, sonuç, vb. her konuda görüşleriniz)” sorusuna yönelik katılımcıların vermiş oldukları cevaplar neticesinde elde edilen temalar Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların 1.Alt Probleme Verdikleri Yanıtlar

TEMALAR	N	%
Çok Geniş	10	33,3
Kaygı	6	20
Yeterli Değil	5	16,7
Kapsam Dar (Sınırlı)	5	16,7
Kazanım	3	10
İçerik Güzel	1	3,3
Toplam	30	100

Söz konusu görüşlerden örnek ifadelere bakıldığında;

“İçerik ve kapsam açısından çok geniştir. Bu durum öğrencilerin sınava yönelik kaygısını artırmaktadır. Ayrıca TC İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük, Fen Bilimleri gibi içeriğin daha yoğun olduğu derslerin kazanımları sınava gerektiği gibi yansıtmamaktadır.”

“Soru sayıları dengesiz olduğunu düşünüyorum konular çok fazla fakat soru sayıları az, öğrencilerden sınav sürecinden istenen/beklenen beceriler sınava hazırlık sürecinde ve daha önceki süreçlerde verimli bir şekilde verilmiyor.” şeklindedir.

Araştırmanın ikinci alt problemi; “Görev yaptığınız ortaokul koşullarının liselere geçiş sınavına etkisi hakkında lütfen görüşlerinizi yazınız. (okulun bulunduğu yer, veli, öğrenci durumu, okulun fiziki olanakları vb. her konuda)” sorusuna yönelik katılımcıların vermiş oldukları cevaplara ait temalar Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2. Katılımcıların 2.Alt Probleme Verdikleri Yanıtlar

TEMALAR	N	%
Çok Geniş	10	33,3
Kaygı	6	20

Yeterli Değil	5	16,7
Kapsam Dar(sınırlı)	5	16,7
Kazanım	3	10
İçerik Güzel	1	3,3
Toplam	30	100

Söz konusu görüşlerden örnek ifadelere bakıldığında;

“Okulun bulunduğu konumun, okuldaki öğrenci ilişkilerinin, velilerin maddi ve manevi durumlarının, okulun olanaklarının LGS sınavı için çoğunlukla olumlu yönde olduğunu ifade edebiliriz.”

“Köy okulunda çalışıyorum merkeze uzak kurs etüt olanakları yok ancak sınıfları kalabalık değil bu avantaj olarak değerlendirilmeli taşınmalı olduğu için DYK kurslarına katılım az oluyor ve kapatmak zorunda kalıyoruz internet var ancak hava olaylarından dolayı elektrik kesintileri olabiliyor.” şeklinde olmuştur.

Araştırmanın üçüncü alt sorusu olan; “Sosyal bilgiler derslerinin (sosyal bilgiler 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıf T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersleri) liselere geçiş sınavıyla etkileşimi / bağlantısı hakkında görüşleri nelerdir?” sorusuna katılımcıların verdiği yanıtlar sonucunda ortaya çıkan temalar Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3. Katılımcıların 3. Alt Probleme Verdikleri Yanıtlar

TEMALAR	N	%
Katsayı	13	29
Ders Saati	12	27
İçerik Yetersiz	9	20
Müfredat	6	13
Öğrenci İlgisi	5	11
Toplam	45	100

Söz konusu görüşlerden örnek ifadelere bakıldığında;

“4, 5, 6, ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler derslerinin öğrencilerin LGS sınavı açısından bazı kazanımların kazandırılarak desteklenmesi dışında pek etkili olduğunu düşünmüyorum ve bu sınıf düzeylerinde öğrencilerin sosyal bilgiler derslerinde sınava yönelik hazırlanış sürecinin gerçekleştiğini söyleyemem. 8. sınıf İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi direkt olarak sınavda çıkan soruların kazanımlarını ele aldığı için 8. Sınıf LGS sınavına direkt olarak etki etmekte. Soru sayısı bakımında 10 soru bu derse ayrılmış durumda ve bence soru sayısı bu derste elde edilen kazanımlar ve bilgilere göre yetersiz. Kat sayı oranının Matematik, Fen ve Türkçe dersleri gibi yüksek olması öğrencilerin derste ve sınavda sağlayabilecekleri başarıları da arttıracaklarını düşünüyorum.”

“ LGS sınavında kat sayı olarak düşük bir etkiye sahip olması, öğrencilerin derse karşı ilgisini düşürmektedir. İçerik olarak çok geniş kapsama sahip olan ders 10 soru ile LGS de yer almaktadır. Ders içerik oranı olarak bakarsak bu sınav geneli için çok düşük kalmaktadır. Ayrıca ders saati az yeterli değil en az haftada 3 saat olmalı.” şeklindedir.

Araştırmanın dördüncü alt problemi olan; “Sosyal bilgiler derslerinin (sosyal bilgiler 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıf T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersleri) liselere geçiş sınavına olumlu/olumsuz ya da avantaj/dezavantaj durumları hakkındaki görüşleri nelerdir?” sorusuna yönelik katılımcıların vermiş oldukları cevaplar neticesinde elde edilen temalar Tablo 4’te gösterilmiştir.

Tablo 4. Katılımcıların 4.Alt Probleme Verdikleri Yanıtlar

TEMALAR	N	%
Önem Verilmiyor	10	31
Katsayı	9	28
Ders Saati	9	28
Telafi	4	13
Toplam	32	100

Söz konusu görüşlerden örnek ifadeler bakıldığında;

“Sosyal bilgiler dersi içerik olarak doğrudan LGS de yer almamaktadır. Ancak Sosyal Bilgiler derslerinin sınav sürecine olumlu bir katkısının olduğunu düşünüyorum, öğrenciler özellikle T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersini katsayısı fazla olan diğer derslere göre daha iyi yapabilmekte böylece diğer derslerde sınavda oluşan eksiklikleri T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi ile kapatabilmekte.”

“Tarihimizi Atatürk'ün Türk halkının verdiği mücadeleleri bilmeli ve vatanına sahip çıkmalı. Veliler sadece 8. sınıfta olayın farkına varıyorlar 5. Sınıf dâhil sosyal bilgiler dersine önem verilmeli Ayrıca ders saatinin yetersiz olması matematik ve fen bilimlerinin gerisinde kalması sadece 10 soru sorulması.” yönünde olmuştur.

Araştırmanın son alt problemi olan; “5. Sınıf Sosyal bilgiler derslerinin (sosyal bilgiler 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıf T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersleri) liselere geçiş sınavı hakkında öğretmenlerin diğer önerileri / görüşleri vb. nelerdir?” sorusuna yönelik katılımcıların vermiş oldukları cevaplar neticesinde elde edilen temalar Tablo 5’te gösterilmiştir.

Tablo 5. Katılımcıların 5. Alt Probleme Verdikleri Yanıtlar

TEMALAR	N	%
Müfredat	13	29
Ders Saati	13	29
Katsayı	11	24
Sınav	8	18
Toplam	45	100

Söz konusu görüşlerden örnek ifadeler bakıldığında;

“İnkılap tarihinin de asırlardır süregelen tarihimizin bir parçası olduğunu hissettirerek konu bütünlüğü oluşturulup işlenmesi gereklidir. Devletimizin kalkınabilmesi için gerekli olan şartlara siyasi bakış açısıyla duvar örülmeden ilkeler ve demokrasi konuları verilmelidir. Tarihin yalnızca sınav için öğrenilmesi gereken bir olgu olmaktan çıkartılması gerekmektedir.

Milli kültür, bilinç, birlik beraberlik ve maneviyatı özellikle vurgulanmalıdır. Ders saatinin ve puanlamanın da artırılması gerekir”

“Dersimizin diğer dersler gibi katsayısı ve soru sayısının artırılması dersin öneminde buna paralel olarak artırılmasına etki edeceğini düşünüyorum. Bununla birlikte sadece 8. Sınıf kazanımları üzerinden değil 6. ve 7. sınıf kazanımlarının da sınavda yer alması gerektiğini düşünüyorum. Tek bir sınav değil zamana yayılarak birkaç sınav yapılmalı açık uçlu sorular sorulmalı öğrenci düşünmeye sevk edilmeli”

5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Araştırma alt problemleri çerçevesinde sosyal bilgiler öğretmenlerinin vermiş oldukları cevaplar için yapılan analizler neticesinde aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

LGS sınavı kapsamında T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi içeriğinin çok geniş olduğu, bu durumun öğrencileri kaygılandığı, kazanım açısından LGS bağlamında yansımalarının yeterli olmadığı, katsayı sorunu nedeniyle gerekli önem verilmediği konularında genel görüş bildirmişlerdir.

Öğretmenler görev yaptıkları okulların LGS sınavı hazırlık konusunda genel olarak yeterli görmekte, bu durumun ana faktörünü de veli olarak görmektedirler. Ancak okulun kırsal kesimde bulunan öğretmenler imkânların yetersiz olduğunu, 2 öğretmen ise LGS soruları ile içeriğin uyuşmadığı konusunda görüş bildirmişlerdir.

Öğretmenler ortaokul sosyal bilgiler- T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi konularının LGS sınavına etkisi konusunda en çok katsayı temasına katılım göstermişlerdir. Bunun yanında ders saatin yetersiz olması, ders içeriğinin yetersiz olması ve müfredatın uyumsuzluğu da öğrenci ilgisini azalttığı ifade edilmiştir.

Araştırma kapsamında sosyal bilgiler öğretmenleri LGS sınavı bağlamında katsayı ve içerik açısından derse gereken önemin verilmediğini ifade etmişlerdir. 4 öğretmenimiz ise diğer derslerde kaybedilen puanların T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi soruları ile telafi edildiği görüşünü belirtmişlerdir.

Çalışma grubunda er alan sosyal bilgiler öğretmenleri araştırmanın amacına uygun olarak müfredatın yeterli hale getirilmesi, ders saatinin artırılması, katsayı farkının ortadan kaldırılması ve LGS sınavının tek oturum değil, zaman yayılması gerektiği konularında görüş ve öneriler sunmuşlardır.

1. LGS sınavında sosyal bilgiler T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi içeriğinin bir bütün olarak yansıtılması,
2. LGS sınavında tüm derslerin katsayı oranlarının yeniden değerlendirilmesi,
3. Ders saatlerinin içerik ve kapsam bağlamında artırılması,
4. LGS ya da bu türde yapılacak sınavın tek oturum değil, eğitim-öğretim yılına göre yeniden planlanması, zaman yayılması,
- 5.Sosyal bilgiler T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi müfredatının güncellenmesi önerilebilir.

KAYNAKÇA

- Akdağ, H. (2014). *Sosyal bilgiler öğretiminde yeni yaklaşımlar-1*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Atılgan, H. (2017). *Türkiye’de Kademeler Arası Geçiş: Dünü-Bugünü ve Bir Model Önerisi*. Bacanlı, H. .. (2005). *Duyuşsal Davranış Eğitimi* (2.baskı b.). Ankara: Nobel.
- Doğanay, A. (2002). *“Sosyal Bilgiler Öğretimi”, Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*. (Öztürk & D.Dilek, Dü.) Ankara: Pegema.
- Elçi, Y. S. (2016). *Ortaöğretim izleme ve değerlendirme raporu*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Genel Müdürlüğü.
- Erden, M. (1998). *Eğitimde Program Değerlendirme*. Ankara: Anı.
- Erden, M., & Fidan, N. (1994). *Eğitime Giriş*. Ankara.
- Erol, H. (2016). Teog Sınavında T.C. İnkılap Tarihi Ve Atatürkçülük Dersi İle İlgili Sorulan Sorular Hakkında Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşleri. *Electronic Journal of Social Sciences*.
- Gönenç, S., & Açıkalin, M. (2016). Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Öğretiminde Karşılaştıkları Sorunlar ve Bunlara Getirdikleri Çözüm Önerileri. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27.
- Günay, M. (2010). *“Bilim Felsefesi ve Eğitim Felsefesi Bağlamında Sosyal Bilgiler”, Sosyal Bilgilerin Temelleri*. (R. & Ulusoy, Dü.) Ankara: Maya Akademi.

- Güven, S. (2004). *“Program Geliştirme” Öğretimde Planlama-Uygulama-Değerlendirme*. Elazığ: Üniversite kitabevi.
- <https://www.meb.gov.tr/>. (2022, 09 9). 04 03, 2023 tarihinde <https://www.meb.gov.tr/2021-2022-orgun-egitim-istatistikleri-aciklandi/haber/27552/tr> adresinden alındı
- Kaşıkçı, Y. B. (2015). İkinci Dönem TEOG Sınavı Fen ve Teknoloji Sorularının Bazı Kriterlere Göre Değerlendirilmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 225-232.
- Kuş, Z. &. (2010). Sosyal bilgiler öğretimi için sosyal bilgiler öğretmenlerinin beklentileri. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 69-91.
- Meb (2012). *İlköğretimden Ortaöğretime Ortaöğretimden Yükseköğretime Geçiş Analizi*. Ankara: Meb Gazi Mesleki Eğitim Merkezi Matbaası.
- Meb (2018). *Eğitim Analiz ve Değerlendirme Raporları Serisi*. Ankara.
- Otluoğlu, R. (2002). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Edebi Ürünler*. Ankara: PegemA Yay.
- Öntaş, T., Çoban, O., & Yıldırım, E. (2020). Ortaokul Sosyal Bilgiler ve T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Derslerindeki Öğrenci Başarılarının LGS T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Testini Yordama Gücü. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*.
- Senemoğlu, N. (2005). *Gelişim öğrenme ve öğretim, kuramdan uygulamaya*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Sönmez, V. (2009). *Program Geliştirmede Öğretmen El Kitabı*. Ankara: Anı.
- Tahiroğlu, M. (2006). İlköğretim okulları ikinci kademesinde sosyal bilgiler dersi öğretmenlerinin, sosyal bilgiler dersi öğretiminde karşılaştıkları güçlükler. *Yayınlanmamış yüksek lisans tezi*. Konya: Selçuk Üniversitesi.
- Ted (2008). *Ortaöğretime Geçiş Sistemi: Sorunlar ve Çözüm Önerileri*. Ankara.
- TTKB. (2018). *İlköğretim kurumları (İlkokul ve Ortaokul) haftalık ders çizelgesi*.
- Yılmaz, K. (2010). Sosyal bilgiler eğitimindeki sorunlar ve çözüm önerileri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 839-867.
- Yıldırım, A. Y. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Yin, R. K. (1984). *Case Study Research: Design and Methods*. Newbury Park, CA.:Sage.